

## **Ks. prof. Aleksander Wóycicki prekursorem i współtwórcą socjologii polskiej**

### Streszczenie

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów podzielonych na podrozdziały, zakończenia i aneksu. W rozdziale pierwszym - metodologicznym - został określony cel i zakres pracy jak i zostały postawione hipotezy badawcze oraz przedstawiony krótki rys historyczny wybranych metod badawczych. Podstawę pracy stanowią drukowane i rękopiśmienne mowy, konferencje, dzieła oraz osobiste notatki z których większość obecnie znajduje się w Archiwum Archidiecezji Warszawskiej, a także nieliczne opracowania. W celu ukazania dorobku Ks. Aleksandra Wóycickiego dokonana została wszechstronna analiza i krytyka źródeł oraz nielicznych opracowań co z kolei zadecydowało o wyborze i zastosowaniu metody zwanej hermeneutyką historyczną, czyli wewnętrzną krytyką źródeł. Wymaga ona przeprowadzenia szeregu analiz tekstów wspomaganych egzemplifikacją historyczną. Aby uzyskać to, co jest charakterystyczne tylko dla Wóycickiego została wykorzystana w wielu przypadkach komparatystyka.

W rozdziale drugim, najobszerniejszym i de facto najważniejszym została ukazana dość obszernie opracowana sylwetka Wóycickiego, w tym zwłaszcza jego działalność dydaktyczna, z podziałem na cztery okresy, takie jak:

1) Petersburski, obejmujący lata 1910-1918. Wówczas to jako doktor nauk politycznych i społecznych, wychowanek Uniwersytetu w Lowanium i paryskiej Szkoły Nauk Politycznych, znany już badacz kwestii robotniczych, wykładał socjologię w Cesarskiej Rzymskokatolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu funkcjonującej w latach 1842-1918. Powstała ona na bazie Akademii Duchownej w Wilnie, posiadającej niewielką kadrę dydaktyczną, bo składającą się z 7 profesorów, 4 adiunktów i 3 lektorów.

2) etap lubelski obejmujący lata 1918-1924. W lutym 1918 roku na skutek działań ostatniego rektora Carskiej Rzymsko-Katolickiej Akademii Duchowej w Petersburgu ks. Prof. Idziego Radziszewskiego została powołana komisja organizacyjna mająca za zadanie założenie katolickiego uniwersytetu w Polsce, działającego na wzór Uniwersytetu w Lowanium. Pierwsza inauguracja tej lubelskiej uczelni odbyła się ósmego grudnia 1918 w Lubelskim Seminarium Duchownym przy ul. Zamojskiej 6. Uruchomiono w niej wtedy

cztery wydziały: Nauk Humanistycznych, Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych, Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych oraz Teologiczny, dla studentów pierwszych trzech ks. Wóycicki prowadził wykłady z katolickiej nauki społecznej oraz ekonomii i prawa.

3) etap wileński przypadający na lata 1925-39. Wtedy pracował w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie gdzie kierował katedrą Chrześcijańskich Nauk Społecznych, którą się zajmował od 1924 roku, był też kilkakrotnie wybierany na prodziekana Wydziału Teologicznego. W roku 1937 Aleksander Wóycicki został rektorem tego Uniwersytetu.

4) etap warszawski działalności dydaktyczno-naukowej rozpoczynający się w roku 1939, wówczas Ministerstwo Oświaty przeniosło go na emeryturę zlecając mu dwie godziny tygodniowo wykładów z Socjologii Katolickiej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, a następnie wykładał wyżej wymienioną socjologię w Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana w Warszawie w wymiarze trzech godzin tygodniowo.

W rozdziale trzecim został przedstawiony wkład ks. Wóycickiego w rozwój teorii makrostruktur społecznych, a zwłaszcza ukazane zostały jego zainteresowania i badania dotyczące tworzenia się klasy robotniczej, wiążące się z szybkim rozwojem kapitalizmu na ziemiach polskich, a szczególnie w Królestwie Polskim.

Rozdział czwarty, także bardzo istotny ukazuje badania i zainteresowania A. Wóycickiego z zakresu socjologii rodziny, wychowania oraz pracy i przemysłu. Wiele swoich przemyśleń i badań zamieścił w dziele „Robotnik polski w życiu rodzinnym. Monografia społeczna”. Jej podstawą źródłową, oprócz rozproszonych publikacji statystycznych były dane, jakie zgromadził podczas wielu obserwacji i wywiadów, oraz dzięki przestudiowaniu odpowiednich opracowań, doniesień i komunikatów z badań społeczno-ekonomicznych amatorsko i jedynie sporadycznie przeprowadzonych w niektórych środowiskach robotniczych.

W rozdziale piątym i za razem ostatnim została przedstawiona sylwetka A. Wóycickiego jako polityka społecznego i parlamentarzysty, który 5 listopada 1922 roku

został posłem na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z okręgu Lublin-Chełm-Lubartów. Ponadto, i co jest nader ważne, wybrano go w Sejmie przewodniczącym Komisji Ochrony Pracy, składającej się z 31 posłów. Było to uznanie jego wysokich kompetencji merytorycznych w zakresie polityki społecznej i organizacyjnych. Jako przewodniczący owej Komisji wielokrotnie referował na plenarnych posiedzeniach Sejmu różne kwestie dotyczące głównie ochrony praw robotniczych, w tym zwłaszcza związane z zagrażającym wtedy w Polsce wielkim kryzysem i bezrobociem. W tym ostatnim rozdziale poruszona została kwestia pracy i pasji naukowo-badawczej Księdza Profesora oraz wieloletniej i doniosłej działalności publicznej, co uzasadnia szersze omówienie tych ważnych zagadnień.